

Методологія просторового підходу щодо дослідження розвитку національної економіки: теоретична база та необхідність міждисциплінарного синтезу

Розглянуто й систематизовано основні положення базових теорій з дослідження просторового розвитку національної економіки, розроблених вченими різних галузей науки. Запропоновано авторську класифікацію зазначених теорій та обґрунтовано доцільність їхнього комплексного використання при розробленні стратегії регіонального розвитку національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, просторовий розвиток, державне регулювання просторового розвитку, теорії регіонального розвитку, міждисциплінарний синтез.

Багатоаспектність поняття «простір» на фоні недостатньої уваги до нього з боку класичної економічної теорії обумовила інтерес до його дослідження представників різних галузей знань – економічної географії, регіональної економіки, державного управління, державного регулювання економіки, міжнародної економіки та торгівлі, економіко-математичного моделювання, геополітики, політології, соціології, демографії, екології та ін. Кожна з них просторові проблеми розглядає, виходячи, в першу чергу, з власного предмета досліджень та відповідної методології.

Особливості та тенденції зміни просторової структури значною мірою обумовлюють специфіку та вектори розвитку країни, її зовнішньополітичне та зовнішньоекономічне становище, формують її інвестиційний імідж, впливають на рівень конкурентоспроможності національної економіки. Відповідно, вони потребують вивчення, аналізу й врахування при прийнятті управлінських рішень на загальнодержавному рівні щодо визначення стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку не тільки окремих регіонів, а й усієї країни.

Історія розвитку економічної думки свідчить, що більшість вчених – представників класичних економічних шкіл при дослідженні проблем розвитку національної економіки спиралися, в першу чергу на часову складову, не приділяючи при цьому належної уваги просторовим аспектам. Розцінюючи це як один з головних парадоксів, англійський дослідник професор М. Блауг відзначав ізольованість просторової науки від класичних економічних теорій та дослідження останніми економічних явищ поза їх просторовими характеристиками [1, с. 568].

Критичні зауваження з приводу ігнорування класичними школами просторових факторів висловлювали чимало всесвітньовідомих вчених сучасності, зокрема Х. Бос, У. Ізард, П. Кругман.

Так, американський економіст У. Ізард, якого вважають одним з основоположників регіональної економіки, ще у 60-х роках ХХ ст. зауважував, що захоплення економістами-теоретиками динамічними аспектами економіки відбувається за рахунок ігнорування просторової складової. На його думку, вся класична й неокласична економічна теорія обмежувалась вивченням «країни чудес, що позбавлена будь-яких просторових характеристик» [2].

Ще категоричнішу оцінку знаходимо у Х. Боса (Нідерланди): «Виробництво, споживання, капіталовкладення і навіть зовнішня торгівля зазвичай роз-

глядаються умовно в народному господарстві такої країни, де немає ані відста-ней, ані транспортних витрат» [3]. Одночасно він звертав увагу й на те, що в ба-гатьох наукових працях просторові проблеми розглядаються у відриві від загаль-ної економічної теорії. Необхідність врахування просторових факторів в еконо-мічних дослідженнях підкреслює й Нобелівський лауреат з економіки (2008 р.) П. Кругман (США), за слушним зауваженням якого «економіка існує та посідає місце на мапі...» [4].

Дослідження проблем просторового розвитку постійно перебувають у центрі уваги й провідних українських вчених. Зокрема, тільки за останнє десятиліт-тя побачила світ низка фундаментальних праць, зокрема Є. І. Бойка, З. В. Ге-расимчук, М. І. Долішнього, С. І. Дорогунцова, Л. М. Зайцевої, В. С. Кравці-ва, А. Г. Мазур, І. Р. Михасюка, Н. А. Мікули, В. І. Павлова, С. А. Романюка, Л. Т. Шевчук та багатьох інших науковців.

В той же час процес формування загальної цілісної методології дослідження проблем просторового розвитку та створення ефективного механізму його держав-ного регулювання ще далекий від завершення. На нашу думку, він повинен здій-снюватись у напрямку максимального використання наукового доробку представ-ників різних галузей знань, предметом яких є територіальний простір та проце-си, що відбуваються у ньому. Саме через узагальнення вихідних положень чис-ленних наукових теорій є можливим теоретичне обґрунтування комплексної сис-теми управління просторовим розвитком та підвищення ефективності функціо-нування національної економіки в цілому. Зазначене й обумовлює потребу в їх вивченні систематизації та адаптації до умов сьогодення. Недостатнє врахуван-ня просторових (територіальних) особливостей розвитку національної економіки суттєво звужує практичну цінність рекомендацій вчених.

Метою статті є розгляд, систематизація та аналіз основних положень науко-вих теорій, що досліджують проблеми просторової організації та розвитку наці-ональної економіки й обґрунтовують закономірності її формування з точки зору доцільності їх використання при розробленні стратегії державної регіональної економічної політики.

Виходячи з принципів системного підходу, всі чинники, що впливають на просторовий розвиток, можна поділити на внутрішні (ті, які діють у рамках окре-мо узятій країни й залежать від її специфічних природно-кліматичних, вироб-ничих, соціальних та інших умов) та зовнішні (що обумовлені впливом зовніш-нього щодо конкретної країни середовища). Відповідно до цього ми виділили дві відносно самостійні групи теорій просторового розвитку (рис. 1).

Серед географічних теорій першою науковою концепцією, в рамках якої про-стір розглядався як предмет наукового дослідження стала хорологія («наука про простір»). Її становлення відбувалося у другій половині XIX – першій половині XX ст. Відомі представники даної школи – А. Гумбольдт, К. Ріттер, А. Геттнер – обґрунтовували необхідність розгляду географічних явищ у їх взаємозв'язку та висунули ідею щодо необхідності пошуку загальних законів існування географіч-ної оболонки планети.

Найвагоміший внесок у становлення хорологічної концепції здійснив А. Гет-тнер, який вважав, що об'єктом вивчення географії має бути земний простір ра-зом із предметами та явищами, що заповнюють його та взаємодіють один з од-ним. Тобто між ними існує причинно-наслідковий зв'язок. До таких систем гео-графічних об'єктів вчений також зараховував і людське суспільство. Окремі уні-кальні сполучення тих чи інших об'єктів та явищ, на його думку, призводять до появи географічних країн (хоросів, просторів) [5].

Рис. 1. Класифікація теорій просторового розвитку

Основні ідеї хорологічного підходу щодо дослідження простору були розвинені у другій половині ХХ ст. представниками так званої школи просторового аналізу (В. Бунге, П. Хаггет, Д. Харві, В. Чорлі та ін.).

Найбільший інтерес у наукових працях представників даної школи викликає методологія дослідження чинників, що визначають характер розміщення об'єктів економіки у просторі, необхідність врахування якомога більшої кількості процесів, які обумовлюють закономірності та можливі зміни просторового розвитку, поглиблення розуміння сутності просторових взаємозв'язків, дослідження особливостей взаємодії між окремими його складовими (переміщення), пошук шляхів оптимізації такого розміщення з розробленням відповідного математичного інструментарію.

Незважаючи на значний внесок у розвиток просторових досліджень, самі представники школи просторового аналізу визнавали той факт, що найбільшого розвитку теорія розміщення отримала не в географії, а в економіці [6, с. 28].

Процес дослідження просторових проблем економічною наукою веде свій відлік з ХІХ ст. й до наших часів. Еволюція наукової економічної думки за період майже 200 років відбувалася за декількома напрямками, які, на нашу думку, можуть бути об'єднані в такі групи: теорії розміщення, теорії нерівноважного розвитку економічного простору, теорії додаткових регіональних переваг та теорії міської економіки.

У рамках перших економічних теорій розміщення (Й. Тюнен, В. Лаунхардт, А. Вебер, В. Кристаллер) були закладені та розвинені підходи щодо кількісних методів оцінки ефективності розміщення тих чи інших галузей та підприємств, що стало

основою для розроблення та застосування методів моделювання при прогнозуванні розвитку національної економіки, в тому числі на регіональному рівні. Крім того, зміст цих теорій дає уявлення про першопричини диференціації та різних темпів її характеру територіального розвитку, основними з яких є мікроекономічні інтереси окремих виробників. Не зупиняючись детально на особливостях тієї чи іншої теорії, оскільки аналіз їх положень достатньо ретельно здійснений у науковій літературі [1; 7-8], лише зазначимо, що їх об'єднує спільний методологічний підхід: усі автори розглядали економічні проблеми розміщення об'єктів у просторі виключно з позиції інтересів лише окремого підприємства або галузі. Однак вийти за межі власноруч звуженого кола питань й вивести просторові проблеми на макроекономічний рівень їм так і не вдалося. Тому й інструменти державного регулювання національної економіки (в тому числі регулювання регіонального розвитку) та вплив просторових особливостей на її розвиток автори зазначених теорій не розглядали.

Нового забарвлення регіональні дослідження набули завдяки фундаментальній праці А. Льюша [9], у якій він уперше запропонував розгляд територіального простору з позицій макроекономічного рівня. Це дало змогу сформулювати підходи щодо комплексного використання території з врахуванням, як потреб різних галузей, так і розміщення населених пунктів. І, що є найголовнішим, авторові вдалося виявити закономірності та науково обґрунтувати вплив на загальний розвиток національної економіки окремих її територіальних утворень – економічних районів, розкрити характер господарських зв'язків між ними та виявити чинники, дія яких призводить до порушення загальної просторової рівноваги в національній економіці. Застосування макроекономічного підходу у просторових дослідженнях також дозволило науковцям обґрунтувати заходи державного впливу з метою підвищення ефективності функціонування економіки проблемних регіонів [10], удосконалити методологію та методи статистичного аналізу тенденцій розвитку просторових одиниць (економічних районів), показників, що характеризують міжрайонні та внутрішньорайонні господарські зв'язки [2], розробити просторові моделі, які дозволяють здійснювати оцінку розвитку народного господарства з врахуванням характеру розвитку окремих регіонів у динаміці [3].

У цей же період активно почала розроблятися теорія розміщення промислових комплексів, для якої характерним був комплексний підхід та обґрунтування доцільності розміщення підприємств. На відміну від класичних теорій, відповідні обґрунтування здійснювали автори, вже з урахуванням просторових особливостей національної економіки. Найбільший внесок у розвиток даної теорії зробили М. Стрейт, К. Ритчер та С. Цаманські [11-14].

Окремої уваги потребують висвітлення та оцінка внеску у розвиток просторових досліджень російських та радянських вчених. Причини такого виокремлення полягають у тому, що їх розробки не залишились на рівні теоретичних міркувань, а були активно використані у практиці господарювання, в тому числі в Україні, оскільки вона входила до складу колишнього СРСР.

Розвиток радянської регіоналістики відбувався фактично ізольовано від іншого світу і мав свою специфіку, обумовлену масштабами країни, існуючою командно-адміністративною системою управління економікою, політичними завданнями тощо. Проте підходи та методологія, що використовувалась у цих дослідженнях (М. Баранський, М. Колосовський, М. Некрасов) [15-17], можуть бути цікавими й сьогодні. Зокрема, це стосується розроблення теорії економічного районування, методів дослідження та регулювання територіальних пропорцій, визначення ролі міст у соціально-економічному розвитку країни та визначення наукових підходів щодо управління їх розвитком.

Обґрунтовуючи теорію міст, М. Баранський зазначав виняткову важливість виконуваних містами організаційських функцій та підкреслював: «Вивчення міст як фокусних пунктів слід пов'язувати з вивченням території, що входить у сферу їх впливу, і особливо з вивченням території, яка безпосередньо прилягає до міста» [15, с. 208].

Подальшого розвитку теорія міст (міської економіки) отримала у працях І. І. Сігова [18], В. В. Фінагіна [19], А. В. Степаненко [20], Ф. Масахіса, П. Кругмана, Е. Венейблса, Ж. Ф. Тисса [21-23], Г. І. Оніщука [24] та ін.

Важливість даної групи теорій та необхідність їх подальшого розвитку, особливо в сучасних умовах, полягає у тому, що концентрація у містах та міських агломераціях значної кількості населення, виробничого та науково-технічного потенціалу обумовлює їх визначальний вплив на економічний розвиток окремих регіонів та національної економіки в цілому. Отже, ефективне управління просторовим розвитком та розв'язання регіональних проблем є неможливим без врахування специфіки та динаміки розвитку міст та міських агломерацій.

У другій половині ХХ ст. чимало науковців із різних країн зосередили свою увагу на проблемах дослідження рушійних сил, що призводять до значних розбіжностей у просторовому розвитку між окремими територіями. Результатом їх зусиль стала низка теорій, яка об'єднана нами у групу «теорії нерівноважного розвитку економічного простору». Серед них, перш за все, слід виділити теорію «дифузії інновацій» Т. Хегерстранда [25] (яка пояснює механізм змін, що відбуваються у просторовому розвитку, через встановлену автором закономірність – розтягнутий у часі процес поширення інновацій від одних регіонів до інших); теорію поляризованого розвитку Г. Мюрдала [26] (у якій автор, досліджуючи причини відмінності в розвитку територіального ядра та периферії, обґрунтовує закономірності територіальної концентрації населення і господарства у певних вузлових центрах, які здатні впливати на навколишні регіони і стимулювати їх розвиток); теорію «центр-периферія» Дж. Фрідмана [27] (у якій, розкриваючи характер взаємодії центральних та периферійних районів, що проявляється у зустрічних потоках інновацій та різноманітних видів ресурсів, науковець показав причини нерівномірного розвитку національної економіки у просторі); теорію «полюсів зростання» Ф. Перрокса та його послідовників [28] (тут обґрунтовано об'єктивний характер нерівномірного розвитку та акцентована увага на необхідності цілеспрямованого державного втручання у даний процес: «... экономический рост совокупности территорий и населения могут быть, таким образом, достигнуты только через сознательное обустройство среды распространения результатов полюса развития. Трансформация процесса экономического роста отрасли или какого-либо вида деятельности в экономический рост нации должна регулироваться институтами, выражающими общий интерес нации» [28, с. 413]); модель «вулкана» Х. Гірша [29] (показано роль великих міських агломерацій у підвищенні добробуту відсталих районів через імпульсивний характер інноваційної діяльності та їх розповсюдження на периферію. Але рано чи пізно ці імпульси згасають через негативні фактори, притаманні міським агломераціям, внаслідок чого виникають депресивні старопромислові райони [8, с. 27]).

Наприкінці ХХ ст. спостерігається активізація процесів внутрішньодержавної регіональної конкуренції, обумовлена прагненням підприємців до збільшення прибутків та збереження власних позицій на ринку. Теоретичному обґрунтуванню цих явищ присвячені теорії додаткових регіональних переваг – кластерна теорія (М. Портер, Д. Майлат) та нова економічна географія (П. Кругман).

Автори зазначених теорій формують уявлення та ретельно аналізують «рушійні сили» регіонального розвитку в сучасних умовах, основними з яких є концентрація виробників та споживачів на обмеженій території, що, на думку цих вчених, сприяє зростанню ефективності, спеціалізації виробництва, удосконаленню виробничих процесів та впровадженню нововведень [30, с. 177-178], а також агломераційний ефект й «сукупна причинна обумовленість», ознаками яких є прагнення фірм до розміщення в найбільш концентрованому економічному просторі, та концентрація простору в місцях найбільшого розташування фірм [31].

Також у працях вищеназваних авторів підкреслюються переваги нових інституційних форм господарювання – кластерів, які забезпечують конкурентний успіх у певних сферах бізнесу на національному, регіональному і навіть міському рівні [32, с. 205-206], а також акцентується увага на необхідності державного впливу на них. «Кластери, – зазначає М. Портер, – формують також нові ролі для урядів. Проведення правильної макроекономічної політики, яка стимулює конкурентоспроможність, знаходить усе більше розуміння, однак одного розуміння недостатньо. Пріоритетним напрямком повинно стати усунення перешкод для розвитку і вдосконалення наявних кластерів та тих, що можуть виникнути» [32, с. 206-207].

Тенденції останніх десятиліть свідчать, що вагомим фактором впливу на регіональний розвиток національних економік стали зовнішні фактори, дія яких обумовлена активними процесами глобалізації у світовій економічній системі, подальшим розвитком міжнародних економічних відносин, певною уніфікацією соціально-економічних умов життя та діяльності, тенденціями щодо міждержавної конвергенції, появою нових форм міждержавного та міжрегіонального співробітництва, створенням наддержавних об'єднань, зокрема європейського співтовариства. Під дією зазначених чинників регіональний розвиток окремих національних економік зазнає суттєвих змін та потребує відповідного теоретичного обґрунтування та врахування у практичній діяльності держави.

В першу чергу це стосується впливу на регіональний розвиток політичних чинників у поєднанні з економічними перевагами та конкурентоспроможністю національних економік. Теоретичною базою дослідження цих процесів є геополітичні та гео економічні концепції, в рамках яких досліджуються механізми утворення та функціонування таких гео економічних об'єктів, як вільні економічні зони, технополіси, кіберпорти, регіональні, субрегіональні, транскордонні утворення, євро регіони, транспортні коридори, транснаціональні корпорації тощо [33-35].

Досить потужним фактором впливу на регіональний розвиток є міжнародна торгівля, яка одночасно обумовлює його нерівномірність у масштабах національної економіки. Базові основи дослідження ролі торгівлі в сучасному регіональному розвитку закладені в теорії Хекшера-Оліна та отримали свій подальший розвиток у теоретичних концепціях В. Леонтьєва, М. Портера, П. Кругмана та ін.

Ще одним чинником, що суттєво впливає на трансформацію економічного простору та стимулює територіальний розвиток, є міжрегіональна конкуренція. В рамках її дослідження протягом останнього десятиліття науковці розробили низку теорій та концепцій (зокрема, нову теорію ендogenousного регіонального зростання, концепцію конкурентного регіоналізму, європейську регіональну конкурентну модель, концепцію техноміст, концепцію конкуренції міст), зміст яких достатньо ґрунтовно висвітлений у науковій літературі [36]. Використання окремих положень зазначених теорій та концепцій також може бути корисним при обґрунтуванні стратегії регіонального розвитку нашої держави на найближчу перспективу

Наприкінці ХХ ст. значного поширення набули різноманітні форми транскордонного співробітництва. За останнє десятиліття вони перетворились у по-

тужний чинник регіонального розвитку, особливо у прикордонних територіях, та призвели до формування особливих регіональних утворень – транскордонних регіонів, специфіка та особливості функціонування яких спонукають до проведення наукових досліджень та відповідного теоретичного обґрунтування [37-39].

Таким чином, теорії, які пояснюють вплив «зовнішніх» факторів, також повинні розглядатися як теоретична база дослідження проблем просторового розвитку національної економіки та враховуватися при визначенні заходів державної регіональної політики, спрямованих на досягнення й забезпечення гармонізації просторового розвитку національної економіки.

Безумовно, в рамках однієї статті неможливо охопити усі підходи, що існують, до вивчення проблем просторового розвитку. Тому пропонується нами класифікація включає лише базові теорії, які, на нашу думку, найбільшою мірою пояснюють суть соціально-економічних процесів у національному економічному просторі та надають теоретичне обґрунтування методичного інструментарію щодо практичної діяльності у сфері державного регулювання національної економіки на регіональному рівні.

Найефективнішим способом наукового дослідження наявних проблем у сучасних умовах є міждисциплінарний підхід, використання якого здатне забезпечити досягнення найбільш прийнятних результатів як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Виходячи з цього, процес формування загальної методології дослідження проблем просторового розвитку національної економіки та розроблення ефективної стратегії регіонального розвитку національної економіки має здійснюватися у напрямку органічного поєднання різноманітних теорій дослідження простору та використання відповідних інструментів щодо їх практичного втілення.

Подальший розвиток методології просторових доцільно зосередити на теоретичному обґрунтуванні механізмів протидії процесам, що тривають, диференціації регіональних утворень за рівнем життя населення та поглиблення диспропорцій регіонального соціально-економічного розвитку. Посилення останніх у найближчому майбутньому може стати загрозою руйнування національних економік окремих країн, втрати економічної незалежності та потрапляння в політичну залежність від більш розвинених країн.

Список використаних джерел

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / М. Блауг ; пер. с англ. ; 4-е изд. – М. : Дело Лтд, 1994. – 720 с.
2. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У. Изард. – М. : Прогресс, 1966. – 659 с.
3. Бос Х. Размещение хозяйства / Х. Бос. – М. : Прогресс, 1970. – 157 с.
4. Кругман П. Пространство: последний рубеж / П. Кругман // Пространственная экономика. – 2005. – №3. – С. 121-126.
5. Хорология (география). Википедия. – Режим доступа до статті: – <http://ru.wikipedia.org>.
6. Хаггет П. Пространственный анализ в экономической географии / П. Хаггет – М. : Прогресс, 1968. – 391 с.
7. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : [підручник] / С.І. Дорогунцов [та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2005. – 988 с.
8. Кузнецова О. В. Экономическое развитие регионов: теоретические и практические аспекты государственного регулирования. Изд. 2-е, стереотипное / О. В. Кузнецова. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 304 с.

9. Леш А. Пространственная организация хозяйства / А. Леш. – М. : Наука, 2007. – 662 с.
10. Hoover E.M. The Location of Economic Activity / E.M. Hoover. – New York, Toronto, London. – McGRAW-HILL BOOK COMPANY, INC – 1948. – 336 p.
11. Streit M. Spatial association and economic linkages between industries // Journal of Regional Science. – 1969. – V. 9.
12. Richter C. The impact of industrial linkages on geographic association // Journal of Regional Science. – 1969. – V. 9.
13. Czamanski S. Needless complexity in the identification of industrial complexes: A comment // Journal of Regional Science. – 1977. – V. 17.
14. Czamanski S. Identification of industrial clusters and complexes: a comparison of methods and findings // Urban Studies. – 1979. – V. 16.
15. Баранский Н. Н. Избранные труды: становление советской экономической географии / Н. Н. Баранский ; редкол. В. А. Анучин и др. – М. : Мысль, 1980. – 287 с.
16. Колосовский Н. Н. Теория экономического районирования / Н. Н. Колосовский. – М. : Мысль, 1969. – 336 с.
17. Некрасов Н. Н. Региональная экономика: теория, проблемы, методы / Н. Н. Некрасов. – 2-е изд. – М. : Экономика, 1978. – 344 с.
18. Управление развитием крупных городов / Ин-т соц.-экон. пробл. АН СССР; под ред. И. И. Сигова. – Ленинград : Наука, 1985. – 223 с.
19. Финагин В.В. Экономика города: теория, практика, перспективы / В. В. Финагин ; Ин-т экономики пром-сти АН УССР. – К. : Наук. думка, 1983. – 162 с.
20. Степаненко А.В. Города в условиях развитого социализма / А. В. Степаненко; АН УССР, Совет по изуч. произв. сил УССР. – К. : Наук. думка, 1981. – 295 с.
21. Fujita M. Urban economic theory: land use and city size / Masahisa Fujita. – Cambridge [Cambridgeshire] ; New York : Cambridge University Press, 1989. – 366 p.
22. Fujita M. The spatial economy: cities, regions and international trade / Masahisa Fujita, Paul Krugman, Anthony J. Venables. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 1999. – 367 p.
23. Fujita M. Economics of agglomeration : cities, industrial location, and regional growth / Masahisa Fujita, Jacques-Francois Thisse. – Cambridge, UK ; New York : Cambridge University Press, 2002. – 466 p.
24. Онищук Г. І. Проблеми розвитку міського комплексу України: теорія і практика / Г. І. Онищук. – К.: Науковий світ, 2002. – 506 с.
25. Hägerstrand T. Innovation diffusion as a spatial process. Postscript and translation by Allan Pred. Translated with the assistance of Greta Haag / T. Hägerstrand. – Chicago, University of Chicago Press, 1967. – 334 p.
26. Myrdal G. Economic theory and under-developed regions / G. Myrdal. – London, G. Duckworth, 1957. – 167 p.
27. Friedmann J. Regional development policy; a case study of Venezuela / J. Friedmann – Cambridge, Mass., M.I.T. Press, 1966. – 279 p.
28. Перру Ф. Экономика XX века / В кн.: Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т. / Сопред. редкол. Г. Г. Фетисов, А. Г. Худокормов. Т.4. Век глобальных трансформаций / Отв. ред. Ольсевич. – М. : Мысль, 2004. – 942 с. – С. 402-414.
29. Giersch H. Aspects of growth, structural change, and employment : a Schumpeterian perspective / von Herbert Giersch. – Kiel: Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel, 1979. – 38 p.

30. Портер М. Международная конкуренция / пер. с англ. ; под ред. и с предисловием В. Д. Щетинина / М. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.
31. Волчкова Н. Новая теория международной торговли и новая экономическая география (Нобелевская премия по экономике 2008 года) // Вопросы экономики. – 2009. – №1. – С. 68-83.
32. Портер М. Конкуренция : [уч. пос.] / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2001. – 495 с.
33. Дергачев В. А. Глобальная геоэкономика (трансформация мирового экономического пространства) / В. А. Дергачев. – Одесса: Ин-т проблем рынка и экономико-экологических исследований, 2003. – 240 с.
34. Дергачев В. А. Геоэкономика Украины (теоретические и прикладные основы) / В. А. Дергачев; ИПРЭИ НАН Украины. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2002. – 244 с.
35. Кочетов Э. Г. Глобалистика как геоэкономика, как реальность, как мироздание. Новый ренессанс – истоки и принципы его построения, фундаментальные опоры, теоретический и методологический каркас: науч. монография / Э. Кочетов. – М. : Прогресс, 2001. – 704 с.
36. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : [монографія] / В. І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2008. – 272 с.
37. Макогон Ю. В. Формы и направления межрегионального трансграничного экономического сотрудничества : 2. изд. испр. и доп. / Ю. В. Макогон, В. И. Ляшенко. – Донецк : Юго-Восток, 2003. – 510 с.
38. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
39. Транскордонні кластери : [монографія] / Н. Мікула [та ін.] ; кол. авт. за ред. Н. Мікули – Львів : ІРД НАН України, 2009. – 170 с.

Тищенко А. П. Методология пространственного подхода к исследованию развития национальной экономики: теоретическая база и необходимость междисциплинарного синтеза.

Рассмотрены и систематизированы основные положения базовых теорий по исследованию пространственного развития национальной экономики, разработанных учеными различных отраслей науки. Предложена авторская классификация указанных теорий и обоснована целесообразность их комплексного использования при разработке стратегии регионального развития национальной экономики. Ключевые слова: национальная экономика, пространственное развитие, государственное регулирование пространственного развития, теории регионального развития, междисциплинарный синтез.

Tyshchenko O. P. Methodology of Spatial Approach to the Study of National Economy Development: Theoretical Framework and the Necessity of an Interdisciplinary Synthesis.

Main statements of the basic theories of the studies on spatial development of the national economy developed by scientists from different fields of science are considered and systematized. Author's classification of these theories is offered and the expediency of their complex use in developing of strategies of national economy regional development are substantiated.

Key words: national economy, spatial development, state regulation of the spatial development, theories of regional development, interdisciplinary synthesis.

Надійшло 20.04.2012 р.